

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

Результатом подальших досліджень має стати розбудова механізму використання конкурентних переваг національної економіки з деталізацією інструментів та засобів, мети та очікуваних результатів у розрізі інтеграційних спрямувань України.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Хахлюк. А. Україна – транзитна держава // Економіка України. – 2001. – №1. – С. 27-35
2. Азарова Т.В. Визначення напрямків розбудови політики транскордонного співробітництва України з країнами Європейського Союзу // Проблеми и перспективы развития сотрудничества между странами Юго-Восточной Европы в рамках Черноморского экономического сотрудничества и ГУАМ. – Сборник научных трудов. – Стамбул-Донецк: ДонНУ, РФ НИСИ в г. Донецке, 2010. – С. 228-230
3. Кухарська Н.О. Міжнародна економічна діяльність України / Н.О.Кухарська, С.К.Харічков: Одиссей, 2006. – 456с.
4. Вахненко Т. Товарный экспорт Украины в системе мирохозяйственных связей // Экономика Украины. – 2006. – №6. – С. 73-84
5. Кушнарченко Н.П. Визначення напрямків розбудови політики транскордонного співробітництва України з країнами Європейського Союзу // Проблеми и перспективы развития сотрудничества между странами Юго-Восточной Европы в рамках Черноморского экономического сотрудничества и ГУАМ. – Сборник научных трудов. – Стамбул-Донецк: ДонНУ, РФ НИСИ в г. Донецке, 2010. – С. 443-447
6. Макогон Ю.В. Регіональна складова економічної стратегії України: сутність та проблеми. // Стратегічні пріоритети – 2006 – №1.
7. Гуцал С. Стратегічні завдання інформаційної політики України у державах ЄС // Європейська інтеграція України: поточна ситуація, завдання та пріоритети державної політики: матеріали засідання «круглого столу».

РЕЗЮМЕ

Стаття присвячена аналізу перспективних напрямків взаємодії України і Європейського Союзу. В процесі дослідження були систематизовані та надані пропозиції щодо активізації та удосконалення співпраці між Україною та ЄС.

Ключові слова: транзитивний потенціал, транскордонне співробітництво, економічна взаємодія, євроінтеграційної стратегії.

РЕЗЮМЕ

Статья посвящена анализу перспективных направлений взаимодействия Украины и Европейского Союза. В процессе исследования были систематизированы и предоставлены предложения по активизации и совершенствованию сотрудничества между Украиной и ЕС.

Ключевые слова: транзитивный потенциал, трансграничное сотрудничество, экономическое взаимодействие, евроинтеграционная стратегия.

SUMMARY

The article is devoted to the analysis of perspective directions of co-operation of Ukraine and European Union. In the process of research were systematized and given suggestions on activation and perfection of collaboration between Ukraine and EU.

Keywords: transitive potential, transboundary cooperation, economic interaction, eurointegration strategy.

ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН: СУПЕРЕЧНОСТІ ТА МЕХАНІЗМИ ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ

Кальмук О.В., к.е.н., Тернопільський національний економічний університет

Актуальність проблеми. Головною особливістю сучасних міжнародних відносин є їх системний розвиток, що виражається в поглибленні взаємозв'язків і взаємозалежності економік країн світу, у зростанні масштабності економічних і політичних відносин між ними. Історичний розвиток економічних відносин обумовив спочатку їх вихід на регіональний (у масштабах декількох країн) рівень, а потім – на глобальний рівень, що проявляється насамперед у формуванні транснаціональних корпорацій (ТНК). За оцінками експертів міжнародного валютного фонду (МВФ),

розвиток ТНК має наслідком поширення економічної взаємозалежності країн усього світу, зростання обсягу міжнародних угод щодо торгівлі товарами, послугами й світового руху капіталу, а також щодо активізації й дифузії технологій. Це об'єктивно обумовлює розвиток суперечностей транснаціоналізації економічних відносин.

Необхідно окремо підкреслити, що останнім доказом надзвичайної взаємообумовленості та взаємозв'язку національних економік є їх «дружне падіння» внаслідок світової фінансової кризи, що розгорнулася наприкінці 2008 року. З одного боку, криза висвітлила суперечності розвитку національних економік, а з другого – суперечності світової глобальної економічної системи. Ось чому питання транснаціоналізації економічних відносин, формування суперечностей і механізмів їх подолання набуває особливої актуальності.

Аналіз останніх публікацій. Питання транснаціоналізації економічних відносин досить активно аналізується в економічній літературі. Проте, необхідно зазначити, що на сучасному етапі методологічний аспект її дослідження (особливо щодо суперечностей глобальної економічної системи) поступився дослідженню окремих аспектів власно глобалізації. Вчені вивчають сутність і форми прояву глобалізації, показники глобалізації, її позитивні й негативні наслідки для економік країни; аналізують різні форми економічних відносин, зокрема міжнародну торгівлю й міжнародний рух робочої сили, капіталу тощо [1-4]. Системний же методологічний підхід до сучасного стану транснаціоналізації економічних відносин в науковій літературі нажаль є відсутнім. Принаймні в провідних економічних журналах за останні роки немає жодної статті з цього питання.

Постановка проблеми та ціль дослідження. У зв'язку з відсутністю системного дослідження транснаціоналізації економічних відносин як таких і механізмів розв'язання суперечностей цих відносин, ціллю даної статті є аналіз механізмів розвитку транснаціоналізації відносин і механізмів розв'язання суперечностей в умовах глобалізації економіки (через розвиток ТНК).

Викладення основного матеріалу. Практика довела, що глобалізація світової економіки тісно пов'язана з її лібералізацією, коли активізується міжнародна міграція робочої сили й капіталів, поширюється торгівля товарами й послугами. На основі зменшення й навіть зникнення різних адміністративних, юридичних, економічних, технологічних бар'єрів більшість країн світу все сильніше «об'єднується» діючими у світовому господарстві силами в єдине економічне ціле. Найбільш динамічно глобалізація протікає в економічній області, що обумовлює широке коло суперечностей нової світової економіки. В економічній літературі систематизовано суперечності, що виникають у світовій економіці внаслідок глобалізації. Вони такі:

1) суперечність між країнами й/або групами країн, наприклад суперечність між групою провідних розвинених країн з ринковою економікою (країни так званого золотого мільярда), які одержують максимальний економічний ефект від глобалізації («глобальний виграш»), і іншими країнами, насамперед найменш розвиненими;

2) суперечність усередині самої групи провідних країн миру (це пов'язано й з перспективою появи в цій групі нових держав, наприклад, Китаю, Індії);

3) суперечність між країнами (або групами країн) і відповідними міжнародними інститутами (наприклад, МВФ або СОТ);

4) суперечність між країнами, з одного боку, і ТНК, транснаціональними банками (ТНБ) і світовими фінансовими центрами (СФЦ), з іншого;

5) суперечність між самими найбільшими ТНК, ТНБ і СФЦ. Ці суперечності проявляються практично у всіх формах міжнародних економічних відносин (від міжнародної торгівлі товарами й послугами до міжнародного інформаційного бізнесу) [2, с. 123].

Економічні суперечності посилюють конкурентну боротьбу, яка виходить на якісно новий глобальний рівень. Фахівці наголошують на тому, що «правила гри» в глобальній економіці, що формується, визначаються взаємодією трьох основних сил:

1) капіталу, що глобалізується (це знаходить прояв у формуванні ТНК);

2) провідних країн сучасного миру і їхніх угруповань (Європейського союзу (ЄС), Північноамериканської угоди про вільну торгівлю (НАФТА), Азіатсько-тихоокеанського співробітництва (АТЕС);

3) найбільш авторитетних міжнародних економічних організацій (МВФ, Всесвітнього банку, СОТ тощо.).

До цього слід додати, що в умовах ринкових відносин дія інституцій, що встановлюють правила гри на міжнародному рівні, «реалізується» фінансовими механізмами, які часто й густо «працюють проти себе» – вони самі здатні провокувати фінансові кризи. Так сталося й наприкінці

2008 року, коли розгорнулася світова фінансово-економічна криза, спровокована низкою причин, які, з точки зору лідерів «великої двадцятки», полягають у наступному:

- протягом періоду економічного зростання, збільшення потоків капіталу та тривалої стабільності на початку минулого десятиліття економічні суб'єкти намагалися отримати високі прибутки, але при цьому неадекватно оцінювали ризики й не змогли запобігти їм;
- кризу спровокували слабкі андерайтингові стандарти, неефективні методи та інструменти управління ризиком, поява складних фінансових продуктів (їх незрозумілих механізмів), внаслідок чого виникли надлишкові запозичення;
- регуляторна політика розвинутих країн світу виявилася нездатною відреагувати на ризики, які нагромаджувалися на фінансових ринках;
- непослідовними й неефективними були механізми координації макроекономічної політики, а
- також неадекватними були економічні реформи, що разом привело до серйозного порушення
- відповідних пропорцій на механізмів функціонування фінансового ринку [5, с.319].

Щодо наслідків кризи в нашій країні, то в Національній доповіді «Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави» йдеться про те, що, «за оцінками офіційних даних міжнародних інституцій, статистичних відомств та експертів щодо макроекономічної ситуації (в умовах глобальної фінансово-економічної кризи) в окремих регіонах світу та країнах, Україна увійшла до кола країн-лідерів за темпами падіння ВВП і промислового виробництва, скорочення обсягів експорту та імпорту, поширення інфляційних процесів, скорочення інвестицій та девальвації національної валюти й опинилися серед найбільш постраждалих країн за темпами економічного спаду» [5, с.318]. Цей факт підтверджує взаємозалежність і транснаціоналізацію економік країн світу й таким чином вимагає від урядів держав посилення уваги до розвитку механізмів міжнародної координації національних економічних політик з метою відновлення економічної активності.

У зв'язку з цим особливого значення набуває питання про місце України в світовій економіці, здійсненні нею продуманої й цілеспрямованої, заснованої на національних інтересах зовнішньоекономічної політики. Отже об'єктивним є важливий напрям стратегії розвитку зовнішньоекономічних відносин – формування конкурентоспроможних, фінансово потужних транснаціональних корпорацій. Транснаціональні корпорації виступають основним суб'єктом іноземного інвестування у світовій економіці. Обсяги їх інвестицій порівнянні з річним оборотом окремих держав, а діяльність охоплює всі країни. Найбільш яскравим прикладом значимості відносин за участю транснаціональних корпорацій є економіка країн, що розвиваються. Звісно, що деякі з них, як країни Південно-Східної Азії, домоглися значного економічного зростання, інші ж повністю втратили важелі керування своєю економікою. Діяльність транснаціональних корпорацій – явище багатопланове й, отже, існує кілька поглядів на можливості її правового регулювання. Одна з основних проблем полягає в тому, що відносини за участю транснаціональних корпорацій є об'єктом правового регулювання декількох держав, кожного у своїй частині. Поширення дії правових норм однієї держави на територію інших можливе тільки за згодою останніх, що знаходить своє відображення в численних міжнародних угодах і конвенціях. Незважаючи на економічну єдність, склад транснаціональних корпорацій характеризується незалежністю юридичних осіб, що входять до цих об'єднань, і які, до того ж, можуть мати різну державну приналежність. Отже визначення правового статусу транснаціональних корпорацій є необхідною умовою для створення системи правового регулювання їхньої діяльності [6, с.66].

Варто визнати перевагу загальноновизнаних публічно-правових норм у регулюванні діяльності транснаціональних корпорацій перед нормами національного законодавства. На сучасному етапі взаємодії між державами неможливо встановлення такої системи норм, оскільки від держав потрібно певного обмеження їх суверенітету й уніфікації величезного обсягу. Це вимагає тривалої роботи, і з цим не завжди погоджуються уряди країн. Економічне значення транснаціональних корпорацій у світовій економіці й в економіці окремих держав не дозволяє чекати, поки держави розроблять і узгодять єдині норми права, тому в рамках національних правових систем деяких держав уже формуються нові інститути, що регулюють такі відносини.

Міцність і масштабність транснаціональних корпорацій змінюють правила гри й розміщення сил практично у всіх сферах світової й локальної економіки. Результати діяльності окремо взятої компанії на території певного регіону є еталоном для інших фірм. При цьому вплив ТНК стосується всіх сфер національної економіки, як на мікро-, так і на макрорівні. Насамперед це вплив на ринки капіталу й технологій, установлення нових стандартів як на продукт, так і на послуги, вплив на роботу з персоналом, вплив на макроекономічну ситуацію. Багато в чому цей вплив довгоочікуваний

для регіональних ринків, тому що ТНК – це гроші. Завдяки корпораціям в ХХІ столітті суми прямих іноземних інвестицій кожної транснаціональної корпорації вимірюються величезними цифрами.

Щодо підтвердження сказаного, то можна навести такі приклади. Компанія ІВМ за 2002-2005 роки інвестувала в Індію \$2 млрд. і протягом 2006-2008 років планувала вкласти ще 6 млрд. дол. Це потрійний річний дохід компанії «Google». Причому ефект від вкладень розповсюдиться на все населення країни, тому що частина грошей піде на реалізацію проектів у галузі освіти й охорони здоров'я. Компанія «Ford» за 2006-2012 роки має намір інвестувати в Мексику 9,2 млрд. дол., у тому числі й на ремонт існуючих об'єктів. Таким чином, корпорації значно полегшують життя держави, рятуючи його від ряду проблем, ще й за свої ж гроші [7, с.130].

Щоб взаємодіяти з ТНК як в Україні, так і на світових ринках, потрібно створювати власні українські транснаціональні структури, як це зробили Китай, Росія, Індія, Індонезія, Мексика, Венесуела тощо. Досвід цих держав свідчить, що національний капітал здатний витримувати конкуренцію з ТНК тільки у випадку, якщо він сам формується в потужні фінансово-промислові утворення, адекватні міжнародним аналогам і здатні проводити активну зовнішньоекономічну політику. Разом з тим, створити корпорації повного замкнутого циклу, які б займалися видобутком сировини, його переробкою, виготовленням з нього продукції і її реалізацією, Україна може лише в окремих галузях, на що потрібен значний час. Хоча деякі кроки в цьому напрямку вже зроблено. Так, певні кроки здійснено щодо створення в енергетичній галузі державної вертикально-інтегрованої компанії «Нафта України» на базі «Укрнафти», ЗАТ «Укртатнафта» і НПК «Галичина», що мала б у своєму складі розвинену мережу АЗС і контролювала до 15% ринку світлих нафтопродуктів країни [8]. Впритул до створення вітчизняної ТНК – інтегрованої нафтової компанії з усіма елементами технологічного ланцюжка «видобуток – переробка – збут» підійшли «Приватбанк» і «Уксіббанк». Структури «Приватбанку» володіють найбільшою в Україні мережею АЗС «Сентоза», контрольним пакетом акцій НПЗ «Нафтохімік Прикарпаття» і більше 30% акцій НПК «Галичина».

Певних успіхів у плані транснаціоналізації бізнесу домоглася корпорація «Індустріальний союз Донбасу» (ІСД). Основна увага при цьому приділяється побудові вертикально інтегрованих холдингів по ланцюжку «вугілля – кокс – метал». При цьому ІСД створює ТНК не усіченого (без закордонної інфраструктури), а повного профілю, для чого компанія активно виходить на закордонні ринки, залучає нових партнерів, разом з іноземними фірмами бере участь у створенні консорціумів для просування на зовнішній ринок своєї продукції [9, с.78].

Необхідно підкреслити, що становлення українських (за приналежністю капіталу) ТНК перебуває на початковому етапі, у той час як процес створення таких структур здобуває значні масштаби в Росії, де ряд провідних корпорацій в останні роки за результатами своєї діяльності займає високі позиції в рейтингу 500 найбільших ТНК світу. Створення українських ТНК дозволить деякою мірою захистити національні економічні інтереси, сприятиме подальшому розвитку українських господарських структур, інтернаціоналізації їхнього виробництва й капіталу, інтеграції України у світову економіку, її участі в глобальних трансформаційних процесах.

Серед суперечностей транснаціоналізації сучасної світової економіки суттєве значення має й наступне. Економічно розвинуті країни в умовах глобалізації прагнуть забезпечити собі довгострокові стратегічні переваги. Для цього часто й густо застосовуються далекі від суто економічних прийоми зовнішньоекономічних війн, послаблення національних інфраструктур, цілеспрямоване створення геополітичних ситуацій. Країни, не здатні витримати темп відтворювальних процесів, залишаються на периферії ділової активності і отже виконують допоміжну роль у світовому економічному просторі. Через зовнішньоекономічні зв'язки національне багатство більш слабких країн забезпечує підтримку світового відтворювального процесу, але самі вони виявляються відділеними від розподілу світового доходу.

Нерівномірність розвитку різних країн і нерівноцінний інтерес до їхньої участі в міжнародних економічних відносинах роблять позиції сторін нерівними, створюють можливість тиску й навіть економічного шантажу. Саме так часто складаються відносини «бідних» і «багатих» країн у міжнародних торгово-економічних і валютно-фінансових взаєминах.

Проблема бідності й злиденності теж одна з глобальних проблем людства. Її наявність – один з проявів суперечностей глобалізації й транснаціоналізації економіки. Звісно, що майже 30% людей живуть у середньому на 1 дол. на день, в той час, як межа злиденності – 1,25 дол. На 20% найбідніших людей на Земній кулі припадає усього 1,5% загальносвітового доходу, а на 40% найбідніших – 5%.

Слід зазначити, що бідні країни бідніють, а багаті – багатіють. Сьогодні. 25% світового ВВП виробляється на 0,3% Земної кулі (еквівалентно території Камеруна). 50% світового ВВП

виробляється на 1,5% території Земної кулі еквівалентно території Алжира. На цій території (1,5%) мешкає 1/6 населення Земної кулі. На долю 15 найкрупніших країн світу припадає 80% світового ВВП. Найбагатша на сьогоднішній день країна світу (Ліхтенштейн) у тричі багатша, ніж найбагатша країна в 1970 році. Найбідніша на сьогоднішній день країна (Зімбабве) приблизно на 25% бідніша, ніж найбідніша країна в 1970 році (також Зімбабве). Наприклад, громадяни Об'єднаних Арабських Еміратів багатше громадян Зімбабве у 330 разів.

Щодо України, то в 2009 році на 10% найбідніших громадян припадає 3,8% доходу країни, а на 10% найбагатших – 22,5% [10]. Згідно даним Швейцарського банку Credit Suisse, опублікованим у щорічному звіті «Global Wealth – 2010», у рейтингу багатства громадян Україна посідає передостаннє місце в Європі.

З огляду на все означене вище, дослідження соціально-економічних проблем транснаціоналізації й глобалізації, шляхів розв'язання їх суперечностей, зокрема щодо розвитку механізмів національної, інтернаціональної і наднаціональної соціальної політики, представляється не тільки актуальним з точки зору наукового аналізу, але має надзвичайне практичне значення.

Висновки.

1. Таким чином, в стратегії розвитку зовнішньоекономічних зв'язків перш за все необхідно орієнтуватися на удосконалення інституціональної системи зовнішньоекономічної діяльності, на забезпечення конкурентоспроможності українських товарів і послуг, на розвиток організаційних форм підприємництва, зокрема – на активізацію діяльності транснаціональних корпорацій.

2. Розвиток інституціональної системи будь-якої діяльності є виключно прерогативою держави. В усіх країнах для регулювання зовнішньоекономічних зв'язків створюються спеціальні державні структури, що діють у межах існуючої правової системи. Задачею відповідних національних інституцій є їх щільне інтегрування у міжнародну їхню систему.

На реалізацію зовнішньоекономічної політики в Україні мають впливати не тільки транснаціональні корпорації, але й об'єднання представників капіталу (національні асоціації промисловців, галузеві об'єднання підприємців), малий і середній бізнес, торговельні палати й інші суспільні об'єднання.

3. Одним із стратегічних напрямків глобальної зовнішньоекономічної політики є формування конкурентних переваг. Державна політика формування міжнародних конкурентних переваг спрямована на використання внутрішніх резервів і можливостей міжнародного співробітництва для зміцнення позицій країни у міжнародному середовищі і досягнення цілей внутрішнього розвитку.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Коршунова Г.С. Методологічні підходи до визначення механізму державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності / Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції «Економіка та фінанси в умовах глобалізації: досвід, тенденції та перспективи розвитку». – Макіївка: МЕРІ, 2009. – 164 с. – С.110-112.
2. Дмитриченко Л.І., Коршунова Г.С. Забезпечення сталого розвитку України: зовнішньоекономічна діяльність ТНК / Економічна теорія в умовах глобалізації економіки. Тези доповідей і виступів I всеукраїнської науково-практичної конференції – Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2009. – 153 с. – С. 123-125.
3. Левківський В.М. Міжнародний рух капіталу в глобальному економічному просторі (системно-функціональний аналіз): Автореф. дис. д-ра екон. наук 08.05.01. /В.М.Левківський. – Київський нац. ун-т ім. Т.Шевченка – К., 2005 – 40 с.
4. Кравец Л.М. Анализ теоретических подходов к исследованию сущности процесса глобализации экономики / Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект. – Сборник научных трудов. – Донецк: ДонНУ, 2010. – 1050 с. – С.253-255.
5. Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави: національна доповідь /За ред. В.М.Гейця – К.: НВЦ НБУВ, 2009. – 687 с.
6. Kizim, N.A.; GorbatoV, V.M. Concentration of economy and competitiveness of countries of the world / N.A.Kizim, V.M. GorbatoV, / Институт проблем развития общества. – Х. : ИД "ИНЖЭК", 2005. – 214 с.
7. GorbatoV, V.M Integrated structures of business in world economy / V.M.GorbatoV. – Институт проблем развития общества. – Х.: ИД "ИНЖЭК", 2005. – 167 с.
8. Обзор товарных рынков – апрель 2008 года//www.cmmarket.ru

9. Economy of enterprise: theory and experience: Зб. матеріалів Міжнар. науково-практ. конф., 23-24 березня 2006 р. /Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана / Г.О. Швиданенко (ред.кол.) — К.: КНЕУ, 2006. – 205 с.
10. The Global Competitiveness Report 2009-2010. World Economic Forum. – <http://www.weforum.org>.

РЕЗЮМЕ

У статті досліджено процес розвитку транснаціоналізації зовнішньоекономічних відносин, виділено основні групи суперечностей цього процесу й запропоновано механізми їх розв'язання.

Ключові слова: транснаціоналізація, економічна взаємозалежність, глобалізація економіки, зовнішньоекономічні відносини.

РЕЗЮМЕ

В статье исследован процесс развития транснационализации внешнеэкономических отношений, выделены основные группы противоречий этого процесса и предложены механизмы их разрешения.

Ключевые слова: транснационализация, экономическая взаимозависимость, глобализация экономики, внешнеэкономические отношения.

SUMMARY

This article describe the process development transnationalization of foreing economic connection, apportionment the mane gropes contradictions it and proposed mechanisms to allowed it.

Keywords: transnationalization, economic interdependence, economy globalization, foreign-economic relations.

КРИЗА ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ЦИКЛІЧНОГО РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО РИНКУ

Капранова Л.Г., старший викладач, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет» м. Маріуполь

Постановка проблеми. Світова економічна криза охопила всі галузі світового виробництва і набуває все більшої глибини, не виключенням є і Україна. Кризи супроводжують людство всю його історію розвитку [10, С. 145], вони змінюють тенденції життєдіяльності системи, тобто порушують її стійкість, радикально її оновлюють [1, С. 10]. Через нерозвиненість наукового передбачення на кризу реагують тільки з її появою.

До початку ХХ ст. кризи мали одиничний характер й відбувались тільки в одній, максимум – у двох країнах, але з розвитком промисловості, розширенням міжнародного поділу праці та поліпшенням міжнародних відносин їх характер кардинально змінився, і, розпочавшись в одній галузі однієї країни, криза вже перетворюється на світову [10, С. 146].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Починаючи ще з ХІХ ст. проблемам виявлення циклічних коливань і економічних криз та причин, що їх обумовлюють, присвячено багато праць таких провідних вітчизняних і зарубіжних науковців: Е. Хансен, У. Мітчелл, Р. Фрішем, А. Пігу, П. Самуельсон, С. Мочерний, В. Тарасевич, К. Макконнелл, С. Брю, С. Фішер, М. Кондратьєв, М. Туган-Барановський, В. Вернадський, Ю. Макогон та інших.

Мета статті. Визначенню впливу світової економічної кризи на функціонування економік усього світу присвячено багато праць, але її розглядають як окрему проблему, хоча за своєю сутністю «криза» – це фаза економічного циклу, тому її необхідно досліджувати як фазу економічного циклу розвитку всієї світової економіки.

Викладення основного матеріалу. Трактуювання термінів «економічний цикл» та «криза» зустрічається в багатьох працях. В сучасному економічному словнику економічний цикл визначається як «рух виробництва від однієї кризи до наступної. Економічний цикл складається з чотирьох фаз: 1) криза; 2) депресія; 3) поживлення; 4) піднесення» [11].

К. Маркс одним із перших виділив у циклі чотири фази, які послідовно змінюють одна одну: криза, депресія, поживлення, підйом [2, С. 441].

Ю. Макогон [10, С. 95] виділяє такі істотні елементи сучасної теорії економічного циклу, а також авторів, яким належить головний внесок у науку:

роль коливань у розмірах інвестицій (Туган-Барановський, Шпітгоф, Кассель, Робертсон);